

PANELEN

HISAYO FAGERSTRÖM, Falkenberg, född i Japan. Kom till Sverige i mitten av 70-talet.

NAWAL AL-MARSOOMI, Tvååker, född i Irak. Kom till Sverige 1983.

RAFET CHABAN, Varberg, turk född i Bulgarien. Kom till Sverige 1989.

DIXIE WHITE, Varberg, född i England. Kom till Sverige 1985.

HARUM IBRAHIM, Bua, född i Burundi. Kom till Sverige för några år sedan.

RUKIYE ÖZEN, Falkenberg, kurdiska född i Turkiet. Kom till Sverige för fem år sedan.

LUIS BOSTRÖM, Varberg, född i Chile. Har bott i Sverige sedan han var fyra år.

KEO SAYAVONG OJALA, Falkenberg, född i Laos. Kom till Sverige 1988.

PANELEN, DEL 3: Om att lära sig svenska språket

”Om fågeln inte flyger, hittar den ingen mat.”

Så lyder ett burundiskt ordspråk. Det betyder att om man inte utbildar sig får man ingen bra framtid. ”Man får inte vara rädd för att prata och fråga mycket om man ska lära sig svenska!” säger Harum Ibrahim.

En sak uppskattar Harum hos svenskarna:

”De skrattar aldrig åt en om man säger fel”

BUA
I Burundi talar alla kirundi. Men det ses som lite ”bonnigt”. I storstaden Bujumbura är swahili det vanligaste språket, vilket gör att man kan kommunicera med folk från grannländerna Uganda, Kongo, Kenya och Tanzania.

Harum Ibrahim talar dessutom franska.
– Det var inte svårt att lära sig, där gäller det bara att följa reglerna. Franska kan man lära sig i ett klassrum utan att träffa enda människa, säger Harum.
– Så är det inte med svenskan, för i ert språk finns så många undantag. Och så måste man kunna så många ord – saker byter namn när de byter

rum till exempel. Ett skåp heter inte samma sak om det står i vardagsrummet som om det står i köket.

Hans erfarenhet är att det inte går att lära sig svenska utan att umgås med svenskar. Men det är inte alltid svenskan bjuder in till umgänge.
– Ni svenskar måste hjälpa oss som är invandrare in i samhället, annars kan vi inte veta vad som gäller här. Kontakter är det viktigaste för att lära sig språket. Och för att få ett jobb. Man kan inte jobba tillsammans om man inte kan kommunicera.

En sak uppskattar han mycket hos svenskarna.
– De skrattar aldrig åt en. Om man säger fel ord repeterar de bara det rätta.

Harum Ibrahim övar målmedvet-

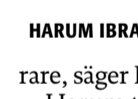
et för att lära sig bättre svenska. Sedan han kom till Sverige och Varberg för fyra år sedan har han läst SFI och komvux, samt kompletterat sin utbildning som lastbilsmekaniker från hemlandet. Numera behöver han inte längre använda tolk.

Han är den i familjen som kom först till Sverige och därmed den som lärde sig språket först. Men de fyra barnen gick fort om.
– Nu kan de bättre svenska än jag. När jag hjälper dem med läxorna stöter jag ofta på ord jag inte kan. De tror knappt på mig, de tror att jag skojar.

Harum beskriver läroprocessen som ett diagram. Först går det upp, sen går det ner. Så går det upp en bit.

Och så dippar det igen.
– Det kommer en tid när det blir jävla tråkigt.

Det är frustrerande att få en tanke i huvudet och inte kunna komponera en vettig mening.
– Att höra, förstå och läsa går bra. Att prata är mycket svårare, säger Harum.

Burundier och svenskar kör båda runt några varv innan de kommer fram till vad de vill ha sagt. Vi talar indirekt, inte direkt.

HARUM IBRAHIM
rare, säger Harum.
Harum tycker att han klarar sig bra på svenska – till vardags.
På jobbet på Rejmes i Halmstad är det värre.

Så här skriver Ingrid:
”Jag hade ofta ont i huvudet på kvällen. Vid diskussioner satt jag och funderade ut vad jag skulle säga. När jag väl hade formulerat min mening så pratade de andra om något helt annat!

Dessutom var det så konstigt, för när jag sa att jag inte förstod, så inte försökte de att prata sakta och använda enklare ord. De bara pratade högre som om jag var döv! Undrar

om Panelen har liknande erfarenheter?”

Så här svarar Rukiye Özen:
– Som Ingrid skriver brukar det vara jobbigt. Man känner sig utanför och känner sig ofta som ett litet barn. Alla har ju sina vanor när de pratar – några väljer svåra ord, några pratar högt och andra för tyst. Det är inte lätt att förstå alla!

Rukiye tycker att det skiljer rätt

– Det är något helt annat. På en bilverkstad är det speciella ord för allt, alla bildelar, alla tekniska metoder. Som tur är har vi jättebra personal och gott samarbete. Behöver man hjälp finns det alltid någon arbetskamrat som hjälper till.

En sak som förenar burundier och svenskar är sättet att uttrycka sig.
– Vi har samma karaktär. Är folk som inte pratar så mycket utan är mer reserverade. Burundier och svenskar kör båda runt några varv innan de kommer fram till vad de vill ha sagt. Vi talar indirekt, inte direkt.

Han jämför med de fransktalande folken (belgarna koloniserade under många år Burundi).
– De sitter inte still när de pratar. Men pratar man med en svensk måste man sitta som i kyrkan – lugnt och stilla.

• Tänker du på svenska?

– Ibland. När jag börjar tänka på mitt språk tar det för lång tid. Då måste jag först översätta till franska och sedan översätta från franska till svenska och till slut försöka komponera en mening.

• ... och drömmer?

– Nej, jag drömmer på mitt språk och det visar att jag fortfarande är burundier. Men barnen drömmer på svenska. De kan skrika ”Akta! Spring!” mitt i natten.

• Vad är det allra svåraste med svenskan?

– Dialekterna! Siffran sju till exempel. Några säger ”tju”, andra ”schu”.

• Tycker du att du är tillräckligt bra på svenska nu?

mycket mellan olika sammanhang när det gäller hur mycket hänsyn människor tar.
– I skolan går det bra för det mesta. Vissa lärare är förstående, andra tar hänsyn precis när man sagt till men har lärt för att glömma och börjar snart prata på sitt vanliga sätt, säger Rukiye Özen.

Rafet Chaban hörde svenska första gången på färjan mellan Sassnitz och Trelleborg.
– Hjälpl! Nu ligger jag illa till. Det här

klarar jag aldrig, tänkte jag. Men det gick i slutänden.
Han upplever att svenskarna visar stor förståelse för att nykomlingar inte behåller språket.
– Det är klart att vi som umgicks med folk lärde oss fortare än dem som stannade hemma. Det var många svenskar som hjälpte oss i början. Det värsta var att jag började med Värödialekten – det var svårt att rätta till i skolan sen.

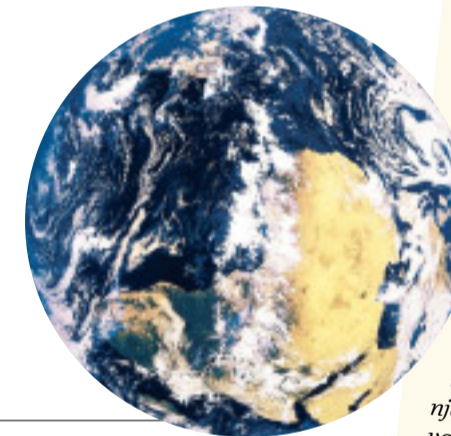
Rafet tycker inte att det knepigaste med kommunikationen i Sverige är själva språket, utan att svenskarna är så tystlåtna.
– Folk utifrån som kommer och hälsar på blir nästan chockade. Här är inget liv, ingen som pratar ute på gatorna. Det är alldeles för tyst och jag tror att det beror på att svenskarna är rädda för konfrontation. Det är som om hela svenska folket hade tystnadsplikt!

SOFFSPRÅKET. Harum slår på svensk tv emellanåt men ser oftast nyheterna på franska. ”Men ibland väljer jag BBC eller svenska nyheter. Det är intressant att analysera skillnaden. Svenskarna är mer neutrala i sin bevakning” säger Harum.

– Nej. Jag vill prata svenska som en svensk! I början fattade jag inte att jag en dag skulle kunna prata i telefon på svenska eller vara med i en diskussion. Men det kan jag nu. Så det kommer, det kommer...

KARIN HYLANDER

Säg alligator – det räcker!

Ska du till Japan? Då behöver du bara ha två svenska ord i bagaget – alligator och simbassäng! Alligator (egentligen *arigatou* men japaner skiljer inte på L och R) betyder ”tack” och simbassäng (*simmasän*) betyder ”ursäkt mig” på japanska.
– Om man kan de två orden klarar man sig bra i Japan, säger Hisayo Fagerström.

Panelen har sammanställt en liten ordlista med svenska ord som betyder något helt annat på andra språk. Varsågod!
Hel = kardemumma (på arabiska)
Hem = också (på arabiska)
Kock = manligt könsorgan (på engelska)
La puta (som i Skogaholms Laputabröd) = *hora* (på spanska)
Biter = hej (på kirundi)
Hej = nedsättande variant av ”du” (på turkiska)
Bit = löss (på turkiska)
Domus = gris (på turkiska)

Och så har vi orden *infart* och *utfart* som kan göra en engelsman lätt förvånad. ”Skyltarna med de orden var det första jag såg när jag hamnade i Sverige. Det blir *infis* och *utfis* på engelska”, säger Dixie White.

Vackrast och fulast i svenskan?

■ Vilket är det vackraste ordet eller uttrycket i det svenska språket?

■ ... och vilket är det fulaste?

NAWAL AL-MARSOOMI:

– Vackrast är alla ord som innehåller vokalen Ö. Allra finast är ”bröd” och ”smör”. Värst är ordet *lunch* när det uttalas ”lunjsj”. ”Lunjsj” ska det heta tycker jag!

RAFET CHABAN:

– Det vackraste uttrycket är ”jag älskar dig” för kärleken till ens närmaste är det viktigaste, det som kan hålla en uppe. De fula orden har jag undvikit att lära mig. Men ”skitgott” låter fullt för oss som kommer utifrån.

KEO SAYAVONG OJALA:

– Det finaste ordet är ”tack!”. Jag har rest i många länder och ingen annanstans tackar man lika mycket som här. Det fulaste är ”fy fan!”. Jag hörde att det var fullt redan innan jag förstod någons svenska. Jag använder aldrig de orden. Att till exempel säga ”merde!” på franska låter inte alls lika illa.

HISAYO FAGERSTRÖM:

– Det är svårt att hitta bara ett ord. ”Vinden susar” och till en stillsam japansk trädgård. Ordet ”insikt” är också läggna till ett till. ”Skir grönska!” Jag vandrade nyligen på Söderåsen med några goda vänner. Vi gick i bostegen och vi var vackert att se när solstrålarna strilade ned genom löverket. Äckligt. Ordet ”falsk” tycker jag inte heller om. När jag tänker på det ordet tänker jag på en mask av godhet som är ett yttre sken men inte förankrat i människans inre.

DIXIE WHITE:

– Vackrast är ”att älska”. Det kan betyda så många olika saker. Uttrycket ”svartsulle” är det fulaste i svenskan för det är så nedsättande. ”Negerboll” är också hemskt av samma orsak.

En läsarfåga:

Är vi svenskar lika nonchalanta som fransmännen mot utlänningar som försöker lära sig språket?

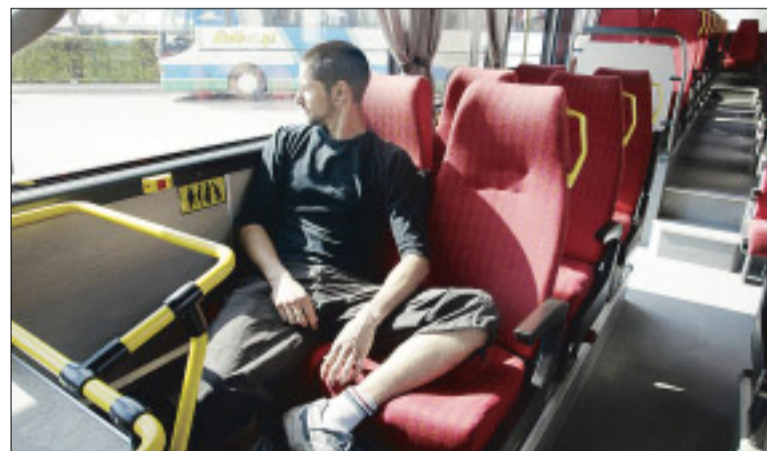
Panelen har fått en läsarfåga om språket. Det är Ingrid Vasseur i Tofta som undrar hur Panelen tycker att svenskarna behandlar den som är ny i språket.

Svenskan Ingrid Vasseur bodde under några år i Frankrike. Franska vållade förstås en hel del bekymmer i början.

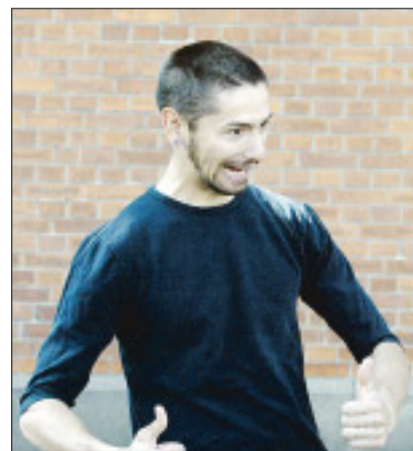
Så pratar svensken med kroppsspråket

Att prata svenska är väl viktigt. Ska du smälta in i det nya landet krävs förstås mer än ord.

Det här är HN:s snabbguide till det svenska kroppsspråket! Allt illustrerat av Panelens Luis Boström.

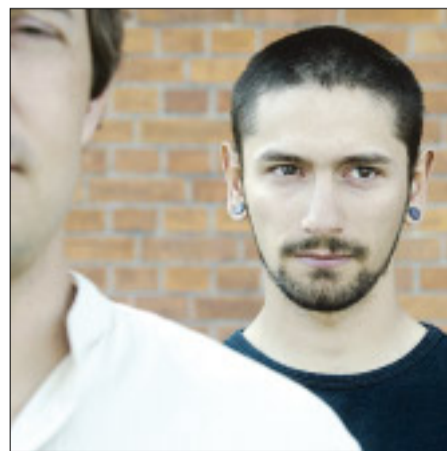
UPPTAGET!
Hållning: stira stint i rutan, dra upp benet på sätet bredvid, försök hålla en bister min
Används: på allmänna kommunikationer
Alternativ: sätt dig på yttersätet och lägg jackan/väskan på sätet innanför

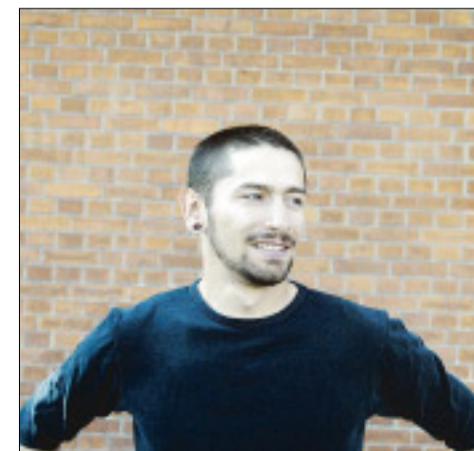
RÄTT ÅT DIG!
Hållning: sträck upp tummarna, le försåtligt
Används: när normmännen kommit sist eller när grannens V70 fått ett stenscott eller när du fått hundra spänn mer än kollegan i lön
Alternativ: utstöt ett tyst Yes!

DU ÄR SÖT!
Hållning: handen mot hakan, låtsade tänkrynk, blicken varsomhelst utom på personen bredvid dig
Används: när du får spontant sällskap av motsatta könet men är nykter
Alternativ: titta på klockan, mumla ”men oj då” och gå därifrån

NÄÄÄÄÄÄ...
Hållning: sammanpressad käke, hopknip-ta läppar, blicken hårt i fjärran, behåskat ansiktsuttryck
Används: när någon gått före dig i kön
Alternativ: stirra personen jätteargt i ryggen

MEN SÅ ROLIGT...
Hållning: återhållna gester, behåskat minspel
Används: vid små glädjetillfällen i livet, till exempel när man blivit pappa
Alternativ: darra lite med läppen (OBS! gåt INTE!)

JAAAAA!
Hållning: armarna i vädret, hoppa jämfota, gärna i en fontän
Används: vid stora glädjetillfällen i livet, till exempel när Zlatan gör mål
Alternativ: krama andra män (OBS! okej även för män att gråta vid såna här tillfällen!)

Hör av er med tips & frågor!

KARIN HYLANDER REPORTER 0546-290 18
KRISTER SVAHN REPORTER 0540-62 91 34
CARIN RUETHILL FOTOGRAF 0540-62 91 42

• Ring gärna till någon av oss här ovanför, eller e-posta till panelen@hn.se
• Du kan också skriva till Panelen, Redaktionen, 311 81 Falkenberg.

I nästa avsnitt kommer det att handla om män och kvinnor, jämställdhet och könsroller. Och om det som är störst av allt; kärleken!
Är det något du vill veta om hur Panelen ser på dessa saker, så hör av dig! Tidigare avsnitt i serien har varit publicerade den 15/4 och den 22/4.